

RYNEK NASION W POLSCE

Opracowanie zostało przygotowane na podstawie raportu
pt. „Rynek nasion w Polsce z czerwca 2020 roku”

ZLECENIODAWCA

Polski Związek Producentów Roślin Zbożowych

WYKONAWCA BADANIA

Instytut Badań Żywności (IBŻ)

Działania promocyjne Polskiego Związku Producentów Roślin Zbożowych

Polski Związek Producentów Roślin Zbożowych (PZPRZ) to organizacja branżowa istniejąca od 1998 roku. Jego nadrzędnym celem jest dbanie o interesy polskich rolników, reprezentowanie wspólnych stanowisk na arenie krajowej i unijnej. Związek bierze udział w pracach nad dokumentami, które mają decydujący wpływ na rozwój rolnictwa i rozwoju wsi (między innymi nad kształtem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020). Ponadto opiniuje on ustawy, podnosi tematykę aktualnych problemów i potrzeb producentów zbóż, kieruje postulaty do władz krajowych i samorządowych.

PZPRZ dostrzega również siłę skutecznej i zorganizowanej promocji. Dlatego też od 2010 roku, od momentu powołania Funduszy Promocji Żywności administrowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa ubiega się o środki finansowe przeznaczone na prowadzenie kampanii informacyjnych dotyczących produktów zbożowych z pełnego ziarna. W ramach tych akcji przeprowadzono liczne działania w mediach branżowych i ogólnopolskich, przygotowano poradniki dla konsumentów, piekarzy i producentów zbóż, a także serię spotów przedstawiających prawidłowe praktyki w uprawie.

Związek cyklicznie organizuje dla swoich członków szkolenia i zagraniczne wyjazdy studyjne. Dotychczas miały miejsce wyjazdy i wymiana doświadczeń z rolnikami i farmerami amerykańskimi czy francuskimi. Od 2013 roku PZPRZ realizuje Program Wymiany Młodych Rolników Polska-Teksas. Celem powyższych działań jest stała edukacja i podnoszenie kwalifikacji, wymiana doświadczeń pomiędzy polskimi a zagranicznymi rolnikami, zdobycie wiedzy na temat nowoczesnych technologii upraw czy mechanizacji. W powyższych wyjazdach mogą uczestniczyć członkowie Polskiego Związku Producentów Roślin Zbożowych.

Jednym z najważniejszych działań związku jest promowanie korzystania przez rolników z kwalifikowanego materiału siewnego. Niniejsze badania – zlecane przez PZPRZ – mają na celu rozpoznanie różnorodnych aspektów korzystania przez rolników z kwalifikatu. Pozwoli to na sprawniejsze realizowanie kampanii promocyjno-informacyjnej.

Wykonawca badania

Instytut Badań Żywności (IBŻ) to organizacja, która od ponad 10 lat prowadzi badania rynkowe w zakresie postrzegania produktów/ marek przez konsumentów.

IBŻ funkcjonuje w ramach Korporacji Badawczej Pretendent. Zajmuje się badaniem rolników, konsumentów, dystrybutorów, kanału HoReCa oraz liderów opinii. Generalnie, jej działalność mieści się w formule „od pola do stołu” (one stop shop). Posiada doświadczenie w ocenie wizerunku produktów rolno-spożywczych w ramach kampanii UE o wartości ponad 50 milionów euro realizowanych w ramach Komisji Europejskiej.

IBŻ przeprowadza badania ilościowe i jakościowe w segmencie B2C i B2B. Badania opracowuje na podstawie danych własnych i danych otrzymanych od klienta i o dane wtórne statystyczne (np. Eurostat, Comtrade, Statista, GUS itp.)

IBŻ posiada doświadczenie w prowadzeniu projektów międzynarodowych oraz koordynowanych jednocześnie w wielu krajach.

Instytut Badań Żywności pomaga klientom w podejmowaniu strategicznych decyzji biznesowych wykorzystując w tym celu: badania rynkowe, badania marketingowe oraz badania produktu. Podstawowy obszar badawczy obejmuje:

- 1) Badania trendów i prognozowanie rynku.
- 2) Badania postrzegania efektywności i monitoring kampanii.
- 3) Badania postrzegania marki/marek danych produktów/znaków producentów żywności.

IBŻ charakteryzuje m.in.:

- 1) Znajomość rynków docelowych w zakresie przygotowania odpowiednich narzędzi badawczych i dobór grupy docelowej badanego kraju.
- 2) Wypracowaną metodologię w badaniach terenowych.
- 3) Możliwość realizacji badań w każdym rynku docelowym poprzez lokalnych Partnerów.
- 4) Indywidualne i elastyczne podejście do potrzeb każdego Klienta.
- 5) Profesjonalne i rzetelne podejście do badania, obejmujące wszystkie elementy: opisowe, diagnostyczne i prognostyczne.
- 6) Skumulowana w toku wielu badań wiedza ekspertów współpracujących z Instytutem na temat zachowań konsumenckich oraz jakości życia mieszkańców badanych krajów.
- 7) IBŻ dysponuje doświadczonym zespołem badaczy i analityków oraz referencjami.

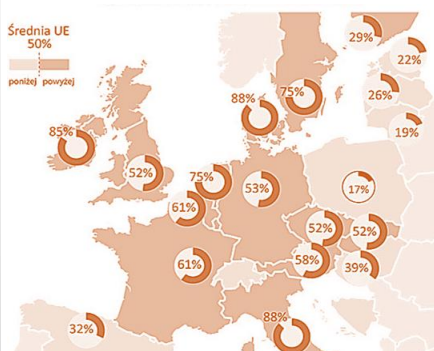

METODA BADAŃ I DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ

- W badaniu posłużono się metodą sondażu telefonicznego CATI.
- Próba (N=802 rolników) ma charakter losowo-warstwowy.
- Próba jest reprezentatywna dla ogólnopolskiej grupy rolników uprawiającej zboża na areale 15 ha i większym.
- Błąd oszacowania próby wyniósł 3,5% przy 95% poziomie ufności.
- Narzędziem badawczym był kwestionariusz wywiadu telefonicznego.
- Badanie zrealizowano na przełomie marca i kwietnia 2020 r.

WPROWADZENIE - KONTEKST BADANIA

- W świetle raportu Najwyższej Izby Kontroli o spółkach hodowli roślin z dn. 20 marca 2018 r., „Polska zajmuje ostatnie miejsce w Unii Europejskiej pod względem udziału kwalifikowanego materiału siewnego w zasiewach zbóż. W latach 2014-2016 udział ten wyniósł w Polsce niecałe 16%.
- Średnio w UE rolnicy używają do upraw 50% ziaren kwalifikowanych. W państwach wiodących, jak Dania, Włochy czy Irlandia odsetek ten jest bliski 90%. W Holandii i Finlandii kwalifikowany materiał siewny obejmuje ¾ upraw.

Udział kwalifikowanego materiału siewnego roślin zbożowych w zasiewach wybranych państw Unii Europejskiej w 2015 r.

Źródło: NIK: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-spolkach-hodowli-roslin.html>

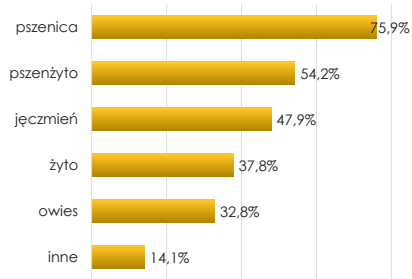
<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-spolkach-hodowli-roslin.html>

UPRAWIANE W GOSPODARSTWACH ZBOŻA

W Polsce rolnicy najczęściej uprawiają po kilka rodzajów zbóż (najczęściej 3 rodzaje).

- Najpowszechniej stosowaną uprawą jest pszenica – spotykana w ¼ badanych gospodarstw.
- Ponad połowa badanych rolników uprawia przeżyto a, prawie połowa – jęczmień
- W co trzecim gospodarstwie uprawia się żyto, a nieznacznie rzadziej – owies.
- Ponadto, co szósty badany rolnik uprawia inne zboża – głównie kukurydzę.

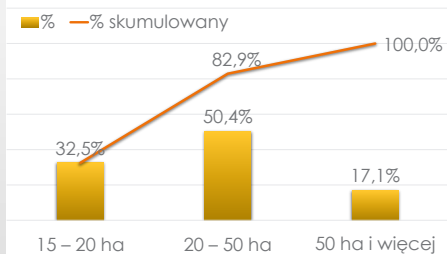
Uprawiane w gospodarstwach zboża (N=802)

* Odsetki nie sumują się do 100% (wielokrotne odpowiedzi)
Źródło: Badania własne

WIELKOŚĆ BADANYCH GOSPODARSTW

W badaniu brali udział rolnicy posiadający gospodarstwa rolne o powierzchni 15 ha i większej.

- Co trzecie badane gospodarstwo miało łączny areal użytków rolnych mieszczący się w przedziale 15-20 ha.
- Połowa gospodarstw to te o areale od 20 do 50 ha.
- Niemal co piąte miało areal powyżej 50 ha lub większy.

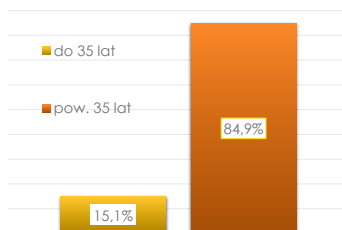
Łączny areal użytków rolnych w gospodarstwach (N=802)

Źródło: Badania własne

WIEK BADANYCH ROLNIKÓW

- W badanej grupie co szósty rolnik nie ukończył 35 roku życia.
- Powyżej 35 roku życia było 85% rolników.

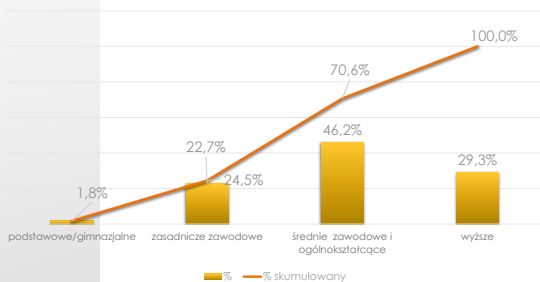
Kategorie wiekowe badanych

(N=802)

Źródło: Badania własne

WYKSZTAŁCENIE BADANYCH

- Niemal połowa badanych rolników ma wykształcenie średnie.
- Wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne posiada 1,8% respondentów.
- Zasadnicze zawodowe – ma odpowiednio 22,7%.
- Wykształcenie wyższe posiada z kolei 29,3% respondentów.

Wykształcenie badanych rolników

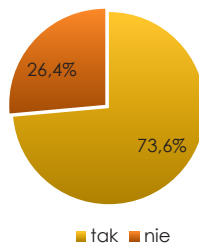
(N=802)

Źródło: Badania własne

KORZYSTANIE Z KWALIFIKOWANEGO MATERIAŁU SIEWNEGO

- W badaniu skupiono się na rolnikach wiodących (gospodarujących na większych arenach).
- **Wiodących rolników jest w Polsce 263 tys. co stanowi 18,6% ogółu gospodarstw.**
- Z kwalifikowanego materiału siewnego zbóż korzystało niemal ¾ badanych rolników.

Czy w 2019 roku korzysta / Pan(i) z kwalifikowanego materiału siewnego
(N=802)

Źródło: Badania własne

POWODY NIEKORZYSTANIA PRZEZ NIEKTÓRYCH ROLNIKÓW Z KWALIFIKOWANEGO MATERIAŁU SIEWNEGO

- Najczęściej wskazywane są motywy ekonomiczne.
- Dalsze w kolejności motywy to: brak zaufania i brak wiedzy.
- Co szósty badany opiera swoją decyzję o zaniechaniu stosowania nasion kwalifikowanych na negatywnych opiniach innych rolników.
- Ponadto, co czwarty rolnik nie używa takiego materiału bez konkretnych uzasadnień.

Motywy niekorzystania z kwalifikowanego materiału siewnego (N=212)

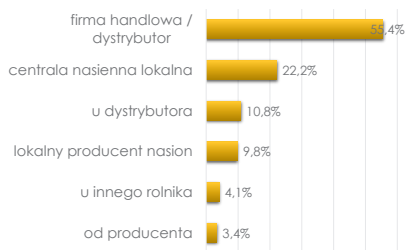
* Odssetki nie sumują się do 100% (wielokrotne odpowiedzi)

Źródło: Badania własne

ŹRÓDŁA NABYWANIA SIEWNEGO MATERIAŁU KWALIFIKOWANEGO

- Ponad połowa rolników, którzy korzystają z kwalifikowanego materiału siewnego zbóż zaopatruje się w ziarno w wyspecjalizowanych firmach handlowych lub u wyspecjalizowanego dystrybutora.
- W lokalnej centrali nasiennej w ziarno siewne zaopatruje się co piąty rolnik.
- Co dziesiąty badany nabywa ziarno u lokalnego dystrybutora.
- Bezpośrednio u producenta ziarno kwalifikowane kupuje jedynie 4,1% badanych, a jedynie 4% od innego rolnika.

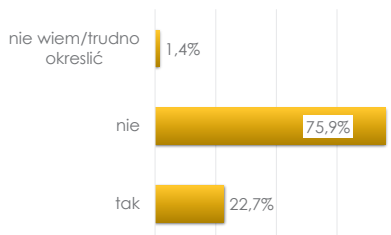

Źródła nabywania siewnego materiału kwalifikowanego (N=590)

* Odsetki nie sumują się do 100% (wielokrotne odpowiedzi)
Źródło: Badania własne

ODSETEK KWALIFIKOWANEGO ZIARNA ŹLEJ JAKOŚCI

- Jakość zakupionego ziarna kwalifikowanego została oceniona pozytywnie przez ponad ¾ badanych, a negatywnie przez co piątego rolnika.
- Nieznacznie rzadziej złą jakość kwalifikatu wskazywali rolnicy specjalizujący się w uprawie pszenżyta, a częściej – rolnicy uprawiający inne zboża.

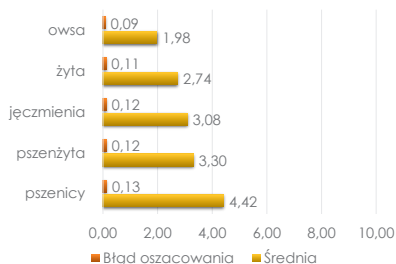
Czy zdarza się, że zakupione ziarno jest słabej jakości (np. są zanieczyszczenia) (N=590)

(N=590)
Źródło: Badania własne

ILE (PROCENTOWO) WYSIEWANEGO ZIARNA TO MATERIAŁ KWALIFIKOWANY

- Pod względem rodzajów upraw, relatywnie najczęściej, materiał kwalifikowany stosuje się w uprawach pszenicy. Obejmuje on łącznie od 41 do 50% upraw.
- W przypadku pszenżyta i jęczmienia odsetki te wynoszą od 31 do 40%.
- Dla żyta jest to odpowiednio od 21 do 30%, a dla owsa – niecałe 20%.

Ile (procentowo) wysiewanego ziarna to materiał kwalifikowany (skala) (N=802)

* Skala: 1 – do 10 %, ... 10 – 91-100%.

Źródło: Badania własne

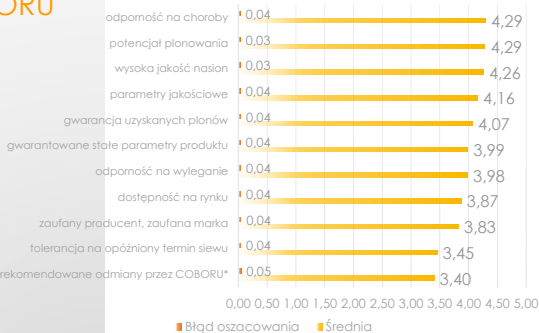
CZYNNIKI WYBORU MATERIAŁU SIEWNEGO

Trzy najważniejsze czynniki decydujące o jakości siewnego materiału kwalifikowanego to:

- Potencjał plonowania,
- Odporność na choroby,
- Wysoka, jakość nasion.

Jako ważne zostały przez respondentów ocenione także takie czynniki, jak:

- Parametry jakościowe,
- Gwarancja uzyskanych plonów,
- Gwarantowane stałe parametry produktu,
- Odporność na wyłęganie,
- Dostępność na rynku,
- Zaufany producent, zaufana marka.

Czynniki wyboru materiału siewnego (skala) (N=802)

Skala: 1 - czynnik najmniej ważny, ... 5 - czynnik najważniejszy; indeks neutralny („trudno powiedzieć”) oscyluje wokół wartości średniej równej 3.0.

* Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych

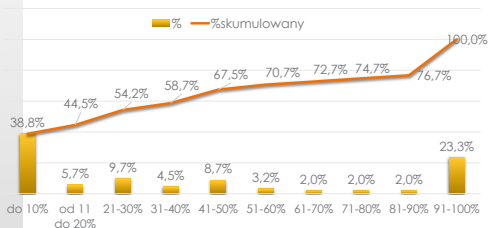
Źródło: Badania własne

ODSETEK WYSIEWANEGO MATERIAŁU KWALIFIKOWANEGO

Biorąc pod uwagę wszystkie analizowane typy upraw można wyodrębnić wspólne dla nich dominujące zjawisko:

- najliczniejsza grupa rolników obsiewa nimi maksymalnie do 10% upraw, a druga w kolejności grupa rolników obsiewa nimi od 91 do 100% upraw.

Ile (procentowo) wysiewanego ziarna pszenicy to materiał kwalifikowany

(N=802)

Źródło: Badania własne

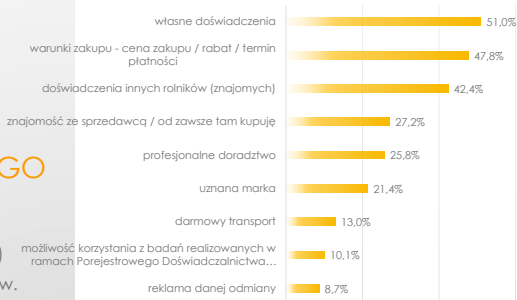
ŹRÓDŁA INFORMACJI NT. KORZYŚCI STOSOWANIA MATERIAŁU KWALIFIKOWANEGO

Najczęściej wskazywane źródła to:

1. Własne doświadczenia,
2. Warunki zakupu, (rabaty/terminy płatności)
3. Doświadczenia i opinie innych, znajomych rolników.

Rzadziej wymieniano natomiast:

4. Znajomość ze sprzedawcą,
5. Profesjonalne doradztwo,
6. Uznanią markę.

Źródła informacji nt. korzyści stosowania materiału kwalifikowanego

(N=802)

Odsetki nie sumują się (wielokrotne odpowiedzi)

Źródło: Badania własne

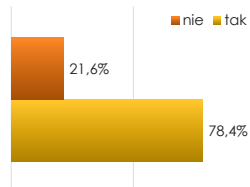
ZNAJOMOŚĆ LISTY ODMIAN ZALECANYCH (LZO)

Znajomość LZO zadeklarowało ponad ¾ badanych rolników. Znajomość ta jest powiązana statystycznie z wielkością gospodarstw. Wyższy odsetek rolników znających LZO dotyczy gospodarstw pow. 20 ha.

Łączny obszar siewników rolnych gospodarstwa	Czy określenie Listy Odmian Zalecanych (LZO) jest Pani (u) znane			
	Tak		Nie	
	N	%	N	%
15 – 20 ha	180	69,0%	81	31,0%
20 – 50 ha	336	83,2%	68	16,8%
50 ha i więcej	113	82,5%	24	17,5%
Wszystkie	629	78,4%	173	21,6%

Znajomość Listy Odmian Zalecanych a wielkość gospodarstwa

$\chi^2 = 20,51$, $df = 2$, $p = 0,001$
Źródło: Badania własne

Czy określenie Listy Odmian Zalecanych (LZO) jest Pani (u) znane

(N=802)

Źródło: Badania własne

RÓŻNICE POMIĘDZY KWALIFIKANTEM A MATERIAŁEM NIEKWALIFIKOWANYM

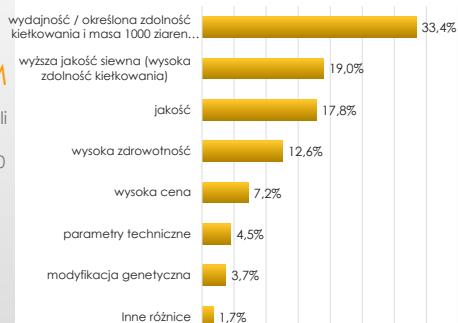
Respondenci najczęściej wskazywali lepszą wydajność nasion kwalifikowanych (standardyzowane parametry: kiełkowania i masę 1000 ziaren).

Następnie wymieniali oni:

- Wyższą zdolność kiełkowania,
- Jakość,
- Wysoką zdrowotność kwalifikatu.

Różnice negatywne to z kolei:

- Wysokie ceny kwalifikatu,
- Modyfikacje genetyczne, do których znaczna część rolników nie ma zaufania.

Co jest najważniejszą różnicą w stosowaniu kwalifikantów w porównaniu do nasion niekwalifikowanych

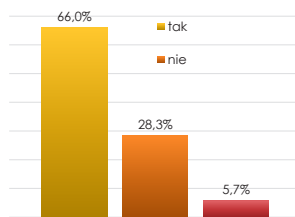
(N=802)

Źródło: Badania własne

WPŁYW KWALIFIKOWANEGO MATERIAŁU SIENNEGO NA INTENSYWNOŚĆ OCHRONNYCH PRZECIWGRZYBOWEJ I NAWOŻENIA

Zdaniem $\frac{2}{3}$ badanych stosowanie kwalifikatu powoła na ograniczenie oprysków. W dodatkowych wywiadach pogłębionych respondenci wskazywali ponadto na zmniejszenie częstości nawożenia upraw.

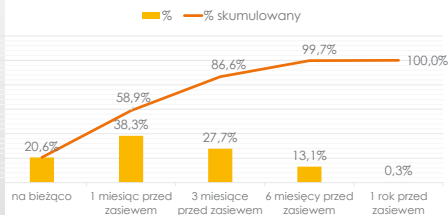

Czy uważa Pan, że poprzez zakup dobrej jakości materiału siewnego (kwalifikatu) można ograniczyć intensywność ochrony przeciwgrzybowej
(N=802)

Źródło: Badania własne

PRAKTYKA UŻYWANIA KWALIFIKOWANEGO MATERIAŁU SIEWNEGO (ZAKUP MATERIAŁU)

- Niemal sześciu na dziesięciu rolników dokonuje zakupu ziaren na miesiąc przed wysiewem.
- W okresie 6 miesięcy przed zasianiem ziarna do wysiewu kupuje co dziesiąty badany rolnik.

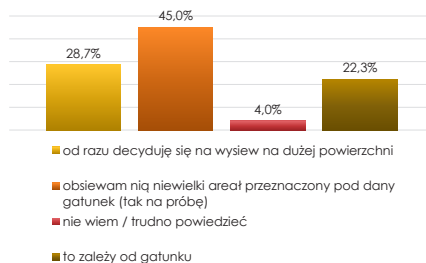
Kiedy podejmuje Pan decyzję o zakupie materiału do zasiewu
(N=786)

Źródło: Badania własne

PRAKTYKA UŻYWANIA KWALIFIKOWANEGO MATERIAŁU SIEWNEGO (ZASIEW MATERIAŁU)

- Po zakupie nowej odmiany ziaren zboża co czwarty spośród rolników od razu decyduje się na wysiew dużej powierzchni, a niemal połowa zasiewa niewielki areal w celu sprawdzenia jakości materiału.
- Co czwarty respondent uzależnia wielkość arealu obsianego nową odmianą zboża od jego gatunku.

Jeżeli decyduje się Pan zakup nowej odmiany materiału siewnego to zazwyczaj ...

(N=802)

Źródło: Badania własne

Zaprezentowany raport miał na celu diagnozę stopnia używania przez rolników kwalifikowanego materiału siewnego oraz, docelowo, wzmocnienie instrumentów promocji.

Na podstawie analiz ustalono m.in., że:

- 1) Wśród rolników uprawiających zboże na areale 15 ha i większym odsetek stosujących materiał kwalifikowany wynosi 73,6%.
- 2) Główne powody nieużywania przez niektórych rolników kwalifikatu mają charakter ekonomiczny. Taki materiał jest oceniany, jako drogi, nieopłacalny i przereklamowany. Częstymi powodami są również: brak wiedzy oraz brak zaufania dla modyfikowanych genetycznie odmian zbóż.
- 3) Kategorie, które najczęściej używają kwalifikowanego materiału siewnego to rolnicy gospodarujący na największych arealach oraz rolnicy z wykształceniem średnim.
- 4) Wraz ze wzrostem arealu upraw wzrasta częstość stosowania kwalifikatu.
- 5) Na częstość używania materiału kwalifikowanego nie wpływają: regiony oraz wiek rolników.

- 6) Pod względem rodzajów upraw, relatywnie najczęściej, kwalifikat stosuje się w uprawach pszenicy (od 41 do 50% upraw). W przypadku pszenżyta i jęczmienia odsetki te wynoszą od 31 do 40%, dla żyta jest to odpowiednio od 21 do 30%, a dla owsa – niecałe 20%.
- 7) Trzy najważniejsze czynniki decydujące, o jakości siewnego materiału kwalifikowanego to: potencjał plonowania, odporność na choroby oraz wysoka, jakość nasion.
- 8) Jako ważne zostały przez respondentów ocenione także takie czynniki, jak: parametry jakościowe, gwarancja uzyskanych plonów, gwarantowane stałe parametry produktu, odporność na wyleganie, dostępność na rynku, zaufany producent, zaufana marka;
- 9) Najlicniejsza grupa rolników obsiewa materiałem kwalifikowanym maksymalnie do 10% upraw, a druga w kolejności grupa rolników obsiewa nimi od 91 do 100% upraw. Dotyczy to wszystkich rodzajów zbóż.

Rekomendacje wypływające z analiz są następujące:

- 1) Kolejne badania należy skierować do bardzo licznej, grupy rolników uprawiających na areałach poniżej 15 ha. Dane zastane wskazują na to, że jest to grupa, która niemal wcale nie używa kwalifikowanego materiału siewnego.
- 2) Należy także kontynuować badania w grupie rolników dużych (gospodarujących na areałach 15 ha i więcej). W tym wypadku nieodzowne byłyby badania jakościowe np. panelowe, dzięki którym będzie można stale eksplorować nowe zjawiska i trendy. To właśnie w toku uzupełniających wywiadów pogłębionych pojawiły się ciekawe propozycje ze strony rolników dotyczące m.in.: zmiany systemu finansowania oraz zagęszczenia tzw. siatki gleb.
- 3) Zmiana sposobu dofinansowania mogłaby polegać na finansowaniu bezpośrednio producentów ziaren. Pozwoli to na obniżenie ceny końcowej kwalifikowanego materiału siewnego dostępnego na rynku dla rolników.
- 4) Zagęszczenie siatki gleb miałoby na celu optymalne dobranie konkretnych ziaren nie tylko do regionów, ale wręcz do konkretnych gmin i miejscowości.

Na końcu raportu autorzy pragną podziękować wszystkim osobom i instytucjom zaangażowanym w propagowanie modernizacji rolnictwa, którego nieodzownym elementem jest stałe wprowadzanie do uprawy nowych gatunków zbóż.

Sfinansowano z Funduszu Promocji Ziarna Zbóż i Przetworów Zbożowych